

INSEMNĂRI PE CARTEA VECHĂ ROMÂNEASCĂ DIN PATRIMONIUL JUDEȚULUI BRĂILA

Ionel CÎNDEA

„Știința și învățătura cărților, mai
prețioase ciștiguri...” Psaltirea, Iași,
1817, ultima filă albă.

Unice în felul lor, însemnările de pe cartea veche românească se numără printre sursele narative deosebit de prețioase ale istoriei patriei. De aceea, de-a lungul timpului numeroși cercetători le-au acordat o atenție deosebită¹, iar în ultimul timp (1972), un colectiv restrîns din cadrul Institutului de istorie Nicolae Iorga a reluat activitatea, mai de mult începută, a culegerii acestor însemnări, în vederea publicării lor².

Publicarea acestor însemnări într-un corpus, cît și criteriul de editare, vor urma probabil linia deschisă de celelalte colecții de izvoare ale istoriei patriei, adică serii pe provinciile istorice³. În cadrul acestora — credem noi — s-ar putea urma și alte subdivizuni, cum ar fi județele, și aceasta este cu atît mai firesc cu cît în cadrul acestora se va realiza aproape simultan o repertoriere a cărții vechi românești și străine, purtătoare a acestor însemnări.

Transcrierea textelor chirilice v-a utiliza metoda folosită de istorici (ce-a fonetică — interpretativă), iar însemnările în limbile slavă, latină sau greacă se vor publica în mod critic⁴.

În cele ce urmează, vom încerca prin intermediul cîtorva însemnări de pe filele unor cărți vechi din patrimoniul județului nostru, sau aflate în alte depozite, să subliniem odată în plus importanța acestora.

Relatarea unor evenimente politice cum sînt: războiul austro-ruso-turc din 1789, pribegia lui Alexandru Ispilanti în Ardeal, Rusia și re-

¹ Pentru însemnările pe cartea veche românească din județul Brăila vezi: N. Iorga, *Însemnări de pe cărțile vechii biserici a Sf. Arhangheli din Brăila* în: *Analele Brăilei*, an II, nr. 2, 1930, p. 3—10.

² Aurora Ilieș, *Însemnări de pe cartea veche românească*, în: *Studii și materiale de istorie medie*, vol. VI, 1973, p. 349.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

venirea în țările române, la începutul războiului ruso-turc din, 1806—1812, ecoul revoluției lui Tudor Vladimirescu și al răscoalei eteriștilor, războiul ruso-turc din 1828, trecerea lui Alexandru Ioan Cuza prin Buzău în drum spre București după alegerea sa ca domn al Principatelor Unite, deși nu aduc de fiecare dată lucruri inedite, fac cel puțin dovada dorinței de păstrare în conștiința poporului, peste veacuri, a acestora.

Cele mai multe dintre însemnări se referă însă la circulația cărții, prețul acestora, modul de procurare lor (legarea cărților). Aceste aspecte aduc mereu în atenție blestemul, folosit încă din veacul al-XIV-lea în cancelaria domnitorilor noștri, reprezentând unicul mod în care cineva credea că își poate impune voința peste vreme, în lipsa unei legislații care să reglementeze raporturile acestora. Nu lipsesc însă aspecte ale vieții culturale. Deosebit de însemnată ne apare astfel, însemnarea din 13 octombrie 1823, de pe Triodul bisericii din Cuza Vodă, comuna Stăncuța, în care autorul ei arată că „a învățat carte românească de la Andrei sin Crețu ot Ulmu“, la Palivanu, între 1831—1833. Dacă la Ulmu în 1796 exista o școală⁵, ne putem gândi atunci, la faptul că măcar unii din cei care au învățat acolo, la rindul lor au învățat pe alții, în alte sate ale județului, cum par să arate rindurile amintite (vezi nr. 30).

Sint relevate de asemenea obiceiuri cum ar fi corespondența prin răvașe între știutorii de carte din acele vremuri, în care hîrtia era destul de scumpă și rară. Întîlnim, de puține ori e drept, și crîmpeie de poezie populară sau proverbe și maxime, acestea din urmă, de cele mai multe ori luate din Vechiul Testament.

În sfîrșit, dar nu în ultimul rînd, cataclismele (cutremure, epidemii, căderi de grindină), sau eclipsele, iernile neobișnuit de calde, anii secetoși, sînt în mod frecvent însemnate pentru ca viitorul să cunoască greutățile prin care strămoșii au trecut.

Adaptînd sfatul lui Seneca privitor la modul de a citi o carte, se poate spune și despre lectura acestor însemnări că, „citind puțin și bine, recitite cu băgare de seamă și meditate cu încetul“, ele pot uneori „să lumineze mintea mai mult decît mii de cărți...“⁶.

1. — 1763, Ploiești

Să să știe că aici am scris eu Apostol logofăt sîn răposatul lui preot anume chiar popa Petre, ce au fost protopop județ[ului] Prahova. Și am scris cînd am venit de la București fiindcă mersesem cu dumnealor cămăraș ot Ocna Slănicului, încă fiind eu fecior al dumnealor la ocnă. Și venind eu aici în Ploiești am scris ca să știe că la acest an, la leat 1763, în domnia mării sale Io Constandin Nicolae voevod au fost vremea iernii însuși ca și vara, nici zăpadă, nici ploaie, nici alte furtuni reale, fără numai la începutul lunilor cîte o zi și două vind și puținică

⁵ Radu Perianu, *O școală primară în județul Brăila la 1796*, în: *Revistă Istorică Română*, XVI, 1946, p. 282—284.

⁶ N. Iorga, *op. cit.*, p. 6, (Didahile, Iași, 1837).

zăpadă și apoi iar să făcea vremea tocmai ca vara. Și tot într-acest an la decembrie au scos măriă sa seneturile și apoi la ghenarie au scos ajutorința și la februarie la început au scos vâcărutul în țară, însă de vite po taleri... : apoi și fumăritul. Și se grămădisise toate odată și era la toată țara vai.

Biblioteca județeană Brăila, Cazanie, Buc., 1742, f. 12.

2. — 1774, Brăila

+ Și cine va răbda pină șa sfîrșit să va mintui. Și am scris eu popa Iordache protopop al Brăilii 1774.

Com. Chiscani, jd. Br., Triod, Buda, 1816, f. 65.

3. — 1782, august 8, Focșani.

Această sfîntă și dumnezească carte ce să cheamă Ohtoih este a popii lui Gheorghie sin popi Sandu ot Focșani. Și i-am dat-o popii Murguleț să să ție cu dinsa la sfînta biserică. August 8 zile 1782.

Cotu Lung, com. Siliștea, jd. Br., Octoih, Buc., 1746, f. 372 v.

4. — 1783, Brăila

Să să știe că acest sfînt și dumnezeesc Triod este al mieu a lui popa Vasile sin popa Dedul ot oraș. Și o am cumpărat ca să-mi fie spre învățătură mie și copiilor miei. Iar cine s-ar ispiti ca să o fure, să fie afurisit și legat de cei trei sute sfînți părinți oteți. Acea am scris ca să să ție minte la leat 1783.

Com. Stăncuța, jd. Br., Triod, Buc., 1786, f. 6 v. — 10.

5. — 1785, februarie 1, Focșani

Aceste sfînte cărți ce să numesc dousprezece minee sintu cumpărate de mine, nevrednicu și smeritu între preoți popa Mihai ot Focșani, de la biserica Sfîntului Nicolae cel Vechiu de la jupîn Ioan Hoagiul ot Focșani drept taleri 40 adecă patruzeci, și le-am dăruit sfîntii biserici Sfîntului Neculaiu cel Vechiu în zilele mării sale prea înălțatului domn Ioan Mihai Constandin Suțu voievod, domnind în București și în zilele prea sfînției sale părintelui episcopului Cozma. Și le-am dat ca să mă pomenească cit vor fi cărțile. Iar de le va înstreina cineva de la această sfîntă bisearecă să fie supt blestemul sfîntului Nicolae. Amin. Leat 1785 februarie 1.

Lacu Rezi, com. Însurăței, jd. Br., Minei pe aprilie, Buc., 1784, f. 1—129.

6. — 1791, Focșani

La leat 1787 mai, au trecut pă la Focșani la țarigrad un han de la Crimu și după aceea au pornit oaste turcii cu Rusia.

La octomvrii al anului următor, au venit Bechir pașa cu oaste la Focșani, în zilele lui Petre Mavrogheniie voievod și au fost nelipsiți pină la leat 1789 iulii 20. Și fiindcă era Neamțul întru ajutor Rusii, au ieșit pă la vama Oituzului, pe Trotușu și pe de altă parte despre Siret au ieșit moscalii de s-au întîmpinat și au lovit patru ordii turcești. Una

ce era la Vadu Turcului, pă apa Putnii ; al doilea era alta la satu la Prunculeasă tot pe apa Putnii ; al treile ordie era la gura Putnii, la Papuciasă și una în Focșani. Și i-au izgonit cu bătaie pă toți până la București. Și oaste Muscalului au trecut Siretul îndărăt și s-au așezat la Birlad și la Tecuci în pământul Moldovii și au șezut amîndoa armieele nenumărată, cit și alte oștiri tot turcești de la București, au eșit Neamțul și Rusul la bătae la Țirgul Cucului și s-au bătut pînă i-au înfrînt pă turci. Inșă din pronia lu Dumnezău, căci dedese ploaie trei zile și trei nopți și cei mai mulți s-au înecat, unii în apa Rîmnecului, alții în Lacul Negru s-au înoroit. Și vrînd să treacă Buzău la Gurguieti, unde le era pod, acolo s-au înecat mai toți, numai cît au scăpat vizîrul și cu puțintică oaste la Brăillă. Și după aceea s-au pornit nemții la București octomvrie 20, de i-au scos și pă oaste care rămăsese în București pîn i-au trecut Dunăre la Rușciuc⁷. Toma postelnicele

Biblioteca Academiei R.S.R., Cărți vechi românești, nr. 61 S. 5, Îndreptarea Legii, Țirgoviște, 1652, foaia a cincea albă de la sfîrșit v.

7. — 1804 aprilie 4

La această carte au ajutat și chir + Chiriac cu 5 lei. Deci să se pomenească ; și Troi și Istrate. Am scris eu popa Vasile Proilavu 1804 aprilie 4. Lacu Sărat, Com. Ghiscani, jd. Br., Penticostar, Buc., 1800, f, 1 albă de la început.

8. — 1806 decembrie 22

Să să știe de cînd au prebegit Epilant voievod din București în Țara Ungurească și s-au dus în Țara Moscalului și pă urmă, al doilea, au venit cu moscalii în Țara Moldovii și în Țara Muntenească. Și la văleat 1806 dechiemvrii 22. Și am scris eu popa Neculai, să să pomenească ori cine va citi.

Com. Gropeni, jd. Br., Penticostar, Buc., 1768, f. 74.

9. — 1807, Buzău

La 1807 fiind răzmiriță, moscali cu turcii, aflîndu-se domn măriia sa Io Costandin Alexandru Ipsilant voievod, s-au întîmplat de au ieșit turcii brăileni și au venit la Buzău, unde au făcut mari stricăciuni tăeri, robii, foc. Iar eu scăpînd din Episcopie cu nasul tăiat, am venit pînă aici la Pin. Ilarion Ierodiaconu⁸.

Bibl. Acad., Cărți vechi românești, nr. 42 D 1, Evanghelie Învățătoare, Govora, 1642, p. 156.

⁷ A. Ilieș, *op. cit.*, p. 354—355.

⁸ A. Ilieș, *op. cit.*, p. 356.

10. — 1810 decembrie 18, Tâtaru

Acest Leturghier împreună cu 12 minee de lună, fiind ale mele le-am hărăzit sfintei biserici din satul Tâtarul, unde să prăznuiește hramul Sfintei Cuvioasei Paraschiva. 1810 decembrie 18, Ioan G. logofăt Tătăranu.

Com. Măxineni, jd. Br., Liturghier, Sibiu, 1809, f. titlu v.

1. — 1812

Să să știe că această carte este a părintelui Dobre. Și de s-ar ispiti cineva să o fure să-l găsească bubele lui Iov și cutremurul, căci, și să fie afurisit și anatimat de sfinții 318 părinți de o să putrezească piatra, iar să putrezească, iară trupul lui să nu putrezească. Și am scris eu logofăt Ion sin Stoian Filote. Și umbla leatul 1812, i proci.

Lacu Sărat, com. Chiscani, jd. Br., Penticostar, Buc., 1800, f. 75

1. — 1812 octombrie 2, Brăila

Să să știe de cînd s-au făcut pace turci cu muscali, eram în tîrgu Brăilei, cîndu s-au cetit poblecațiunea în biserica unde era popa Sava și am scris pentru ținerea de minte la veleat 1812 octombrie 2.

Minei pe decembrie, românesc⁹.

13. — 1814 iulie 14, Palivanu

Să să știe că acest sfintu și dumnezeescu Ohtoih este al moși popii Bratului ot sat Pelevani. Și să să știe că am scris eu popa Gheorghe ot Vizir, cînd s-au rădicat satul de frica ciumii și s-au dus prin cîmpuri și de pă acol i-au adus tot bolnavi. Era la leat 1814 la iulie întîia zi. Și au murit Negoită Tuciuca în luna lui iunie 15. Și am scris eu popa Gheorghe ot sat Pelivani, pentru pomenire, aceasta. 1814 iulie 14.

Cuza Vodă, com. Stăncuța, jd. Br., Octoih, Buc., 1774, f. 227.

14. — 1816 noiembrie 8

Iată am însemnat să să știe că la leat 1816 noiembrie 8 din voia cerescului împărat s-au arătat semnu pă cer, că s-au luat lumina soarelui de să făcuse întunerice ca noaptea, atunci fiind și începutul iernii, că într-acest an au început întîia a ninge de dimineață, iar semnul s-au văzut ca la cinci ceasuri din zi. Și am scris eu robu lui dumnezeu Dumitrache Iancul ginere al lui postelnic Stan.

Com. Stăncuța, Triod, Buc., 1768, f. 355.

15. — 1819 iunie 24

Să să știe că acestu sfintu și dumnezeesc Ohtoiu este cumpăratu de mine în Drăgaică, iar nu de milostenie. Și i-am pus leatul 1819 iunie 24. Popa Stan.

Com. Stăncuța, jd. Br., Octoih, Buda, 1811, f. 97 v.

⁹ N. Iorga, *op. cit.*, p. 6.

16. — 1821 iulie 20, Mănăstirea Tismana

În anul 1821 s-au început răzmirița cu arnăuți. Și au venit turci și au intrat în sfânta mănăstire Tizmana, iulie 20, într-același an, fiind mitropolit preaosfințitaș părintele Saftis Dionisie și egumen fiind la sfânta mănăstire sfinția sa părintele Parthenie Arhimandrid. Iar după ce au intrat turcii în mănăstire, atita au fărîmat sfînta biserică, cit și cele dennafară ; iară călugări sfintii mănăstiri au fugit care pe unde, cit nu știa unul de altul. Iar la octomvrie 23 s-au sfințit biserica, fiind fărîmată de păgîni și s-a adunat și părinții care de pe unde s-au aflat și au venit la mănăstire care-și la starea lui. Și am scris pentru ca să știe. Silvestru Ieromonah.

Bibl. Acad., R.S.R., Cărți vechi românești, nr. 139 S 6, Noul Testament, Buc., 1703, ultima foaie albă ¹⁰.

17. — 1822 mai 30, Brăila

Și era la vremea răzmeriții mari din pricina grecilor, 1822 mai 30, marți în deseară, pe la chindie.

Pe un Minei grecesc ¹¹.

18. — 1822, Brăila

Acest Octoihu este cumpărat de mine, de părintele Neculai sin popa Dumitru protopop Brăilii și frate său preotul Apostol iconomul, care au mers la Gălați la Sf. Spiridon de au slujit. Și s-au luat de la turci pentru taleri 25 și o Evanghelie taleri 25... la anul 1822.

Com. Gropeni, jd. Br., Octoih, Buda, 1811, f. 2

19. — 1823 mai 10, Brăila

... s-au cumpărat în zilele lui Antim arhiereul Proilav și mitropolit Drîstor. Și eu am scris ca să nu să apuce cineva precum că este altora, că eu am cumpărat cu bani de la Alixa de la Poarta Mică, care au fostu și alți față ca să să crează. Eu Costandin bacan. Eu Lefterache dulgher martor, eu preotul Stoian de la Vădeni martor. La luna lui mai 10, 1823.

Com. Gropeni, jd. Br. Octoih, Buda, 1811, f. 2—18

20. — 1825, Palivani

Să să știe de cîndu m-au apucat ghifuru cel mare aicea la Palivani, umbla leat 1825. Andrei logofăt.

Cuza Vodă, com. Stăncuța, jd. Br., Triod, Buda, 1816, f. 320 v.

21. — 1827 iulie 24, Gropeni

Acest Octoic este al satului besericii din Gropeni, și este cumpărat dinpreună cu sfînta Evanghelie. Și pentru ca să să știe cum, am

¹⁰ A. Ilieș, *op. cit.*, p. 357. Această însemnare de pe filele Noului Testament, București 1703, aflat la acea vreme în posesia mănăstirii Tismana, cred că poate oferi o explicație, — avansată aici sub formă de ipoteză, — a prezenței tiparului sigilar al mănăstirii sus amintite, datat 1820, la Mănăstirea Măxineni.

¹¹ N. Iorga, *op. cit.*, p. 6.

insemnat și săteni și săteni marturi. Și sint cărțile noastre, ale satului, 1827 iulie 24.

Com. Gropeni, Octoih, Buda, 1811, f. 105 v. — 106

22. — 1828 iunie 9

Un corbu șădea pă o ramură iar vulpea îl văzu și zise corbului : ce șăzi pă ramură și te du încolo, în par. Și zice că aicea nu ți-i locul, ș-acolo-ți este locul, 1828 iunie 9.

Com. Stăncuța, jl. Br., Octoih, Buda, 1811, f. 271 v.

23. — 1828

La veleatul o mie opt sute douăzeci și opt au venit moscalii a patra oară.¹²

Com. Gemenele, jd. Br., Apostol, Blaj, 1802, f. 35.

24. — 1828 decembrie 6

Acest sfânt Treodu este cumpăratu de Ene Tatu și de Iordache sin Costandache și fiindu ajutoare și ceilalți lăcuiori cu puținel lucru, și să fie ctetor mai cu seamă acii doi frunțași. Și pentru că s-au invrednicit demnezeu de au cumpărat această sfântă carte, să fie pomeniți în veci, 1828 decembrie 6.

Iar al doile însemnare : Pentru că dacă să vă întâmpla și voi peri cei bătrîni și cari vor rămînea cei ce ne sint feciori și frați, să-și poarte cheltuiala aceștii cărți. De să va strica să aibă de a o drege. Stroe, Dobre, Stoian, Stanca, Costandin.

Com. Chiscani, jd. Br., Strastnic, Buda, 1816, f. 110 v.

25. — 1828, Râmicu Sărat

Taleri 23 prețul aceștii dumnezeeshi cărți, după porunca preasfințimei sale părintelui episcop dată prin mine pr[otopopol] Rî[mnicea]¹³.

Lacu Rezi, Com. Insurăței, jd. Br., Cazanerie, Buc., 1828, f. 3

26. — 1829 aprilie 25, Slobozia Cireșu

Să să știe că s-au molipsit de ciură pe-n sat Slobozii Cireșii, și au murit nevasta lui Ion fecior lui moș Droică și nevasta lui Gheorghe văcar. Andrei logofăt aprilie 25 1829.

Com. Cireșu, jd. Br., Apostol, Buc., 1820, f. 178 v.

¹² Firește, autorul însemnării se referă la venirea muscalilor prin partea locului pentru a patra oară (probabil satul Tătaru).

¹³ Autentificarea prețului prin sigiliul oval, în fum, al lui Chesarie episcopul Buzăului în acea vreme (1828).

27. — 1829 noiembrie 13

Să să știe di cînd s-au cutremurat pămîntul al doile după cel di la vinerea mare la velet 1802. Și aceasta au fost la velet 1829 noiembrie 13 spre sfîntul Filip.¹⁴

Com. Gemelele, jd. Br., Apostol, Blaj, 1802, f. 35.

28. — 1829

+ Să să știe că această sfîntă și dumnezească carte ce să numește Căzanie este cumpărată de părintele Crîstea din Tîrgul Buzăului, taleri 35, adecă treizeci și cinci, cu bună învoială. Însă pen ca să-mi fie mie de trebuință și copiilor mei și cine să va ispiti ca să o fure să fie afurisit de sfînții părinți pînă la al șaptelea neam al lor. Și am scris eu singur cu condeiuul meu 1829.

Lacu Rezi, Com. Insurăței, jd. Br., Căzanie, Buc., 1828, f. 128. v. — 129.

29. — 1831 iulie 17

Să să știe di cîndu s-au mutat către domnul duhovnecul nostru părintele Costandin, văriu mie, slușitoriu la biseri biserica cu hram Sfînții Voievozi. Și s-au întîmplat petrecerea lui de holeră. Umbla leatul 1831 iulie 17. M. M. preot am scris.

Com. Gemelele jd. Br., Apostol, Blaj, 1802, prima filă albă.

30. — 1833 octombrie 18, Palivanu

Să să știe de cîndu am învățatu eu carte rumnească în satul Palivanul. Și am învățat de la ghenarie 1831 pînă la octomvrie în 18, 1833, la Andrei sin Crețu ot Ulmu.

Cuza Vodă, com. Stăncuța, jd. Br., Triod, Buda, 1816, f. 320 v.

31. — 1834 februarie 25

Cu multă sănătate dumatăle logofete Gheorghe.

Această carte a mea să te găsească pă dumneata, sănătos și să o citești și dumneata. Și ți-am trimis în scris cartea după porunca ce mi-au trimis. 1834 februarie 25, Radul sin popii Bratul.

Cuza Vodă, com. Stăncuța, jd. Br., Triod., Buda, 1816, f. titlu v.

32. — 1834 mai 13, Tătaru

Să se știe de cîndu s-au legat aceste carte ce să numește Apostol ci este a preotului Pavel Cristia în sat Tătar. Și s-au legat la vleat 1834 mai 13. Pavel Cristie preot.

Com. Gemelele, jr. Br., Apostol, Blaj, 1802, f. albă de la sfîrșit

¹⁴ Remarc aici neconcordanța de dată privitoare la cutremurul din 1802 între însemnarea de față și cea de pe o Psaltire (Bibl. Acad., Cărți vechi românești, nr. 97, p. 276) unde citim: „La let 1802 octombrie 14 s-au cutremurat pămîntul... Cutremurul a fost la 7 ceasuri pol de zi și au ținut 4 minaturi...”

33. — 1835 iunie 6, Focșani

Acest lunariu, adică mineiu al lunii lui iunie împreună cu celelalte unsprezece s-au cumpărat de mine, smeritu între ierodiaconi Teofilact și le-am afierosit pentru biserică monastirei Sfintu Proroc Samoil din Focșani. Și cine va îndrăzni a le înstrăina de la acest sfânt lăcaș să fie sub neblagoslovenia Maicii Domnului și blestemat ca un păgîn de cele șapte sfinte soboare pînă ce nu le va aduce iară la locul mai sus pomenit. La anul 1835 iunie 6.

Com. Cazasu, jd. Br., Minei pe iunie, Mînăstirea Neamț, 1831, f. 30 v.

34. — 1838 ianuarie 11

Să să știe de cînd s-au cutremurat pămîntul la leatul o mie optsute treizeci și opt, ghenarie în 11 zile la patru ceasuri 30 minute. Și spre a să ținea minte s-au scris pă această sfîntă Evanghelie.¹⁵

Com. Mihai Bravu jd. Br., Evanghelie, Buzău, 1837, f. albă de la început.

35. — 1838 ianuarie 11

Să să știe di cîndu s-au cutremurat pămîntul : v leat 1838 ghenarii 11 de cu seară. Au ținut 4 minute.

Com. Gemenele, jd. Br., Apostol, Blaj, 1802, f. 238

36. — 1855

Să să știe că această sfîntă și dumnezească Cazanie este cumpărată de preotu Hristea Bătrînu din satu Lacu Rezi cu lei 67 din București la 1824 aprilie 2. Am luat toată cărțile cele trebuincioase pentru biserică. Așadar las cu cuvîntul meu că n-are să se atingă de aceste cărți nici cît capu părului. Că de se va atinge vre un om s-au vreo persoană mai însemnată, că di se atinge, să aibă a-i scoate sufletul lui cu cîrligu de feru din el și din cpoi lui demonii și duhurile necurate. Căci eu nu le-am luat cu munca cuiva decît cu munca și cu strădania mea.¹⁶

Lacu Rezi, com. Insurăței, jd. Br., Cazanie 1828, f. 63—70

37. — 1800—1812

Istoria fetii cei bătrîne.

Cîți flăcăi în lumea mare

S-au viclenit foarte tare,

Nici unul crezămînt n-are,

Cît să duce de la poartă

Rămii cercel fără toartă.

Lacu Sărat, com. Chiscani, jd. Br., Penticostar, Buc., 1800, prima filă albă de la sfîrșit.

¹⁵ O altă însemnare, Psaltire, Iași, 1817, aflată la Gropeni, ne spune : „Ghenarie 12 spre miercuri la 3 ceasuri din noapte s-au cutremurat pămîntul foarte tare“.

¹⁶ Cel puțin pentru Cazanie, tipărită în 1828 spusele de mai sus nu corespund realității.

38. — 1800—1825

Tot omul bețiv va sărăci și somnorosu să va purta în haine rupte. Pisar Mihai.

Com. Chiscani, jd. Br., Triod. Buda, 1816, f. 65.

39. — 1800—1825

Al sfintei biserici de la Sarai e acea sfântă carte ce să numește Strastnie, cumpărat de megiași din Saraiu.

Com. Chiscani, jd. Br., Triod, Buda, 1816, f. 40.

40. — circa 1800—1825

Dat-am adeverința mea la mina dumitale Predo ot Cosoru și să-mi trimiți cartea.

Lacu Sărat, Com. Chiscani, jd. Br., Penticostar, Buc., 1800, fila a doua albă de la sfârșit.

41. — circa 1811—1840

Dăm adeverința noastră la mina lui Alecse Văcar prec să se știe că l-amu tocmit la vitele noastre întru anu. Și la sfintu Gheorghe să aibă a-i împlini bani to după unde sint.

Com. Stănceuța, jd. Br., Octoih, Buda, 1811, f. 263.

42. — circa 1811—1840

Mă rog să-mi trimiteți un antiriu și un zăbun. Cu plecăciune mă închin dumneavoastră.

Com. Stănceuța, jd. Br., Octoih, Buda, 1811, f. 395.

43. — circa 1811—1840

Omule fără bani ca corabia fără vetrilă și ca o pasăre fără aripi. Lacu Sărat, Com. Chiscani, jd. Br., Penticostar, Buc., 1800, fila albă de la sfârșit.

44. — 1891 octombrie 1

La anul 1858¹⁷ să uniră amîndouă țările române : România Munteană și România Moldavă, fiind surori bune de naționalitate și religie, subtu neuitatul domnitor Alixandru Ioan I. Cuzea. Alesu de adunarea generală la 5 ianuarie în Ieși și 24 ianuarie de adunarea generală în București. Eram în Seminaru Sf. Episcopii a Buzăului. L-am văzut de aproape, a mas acolo pînă la 9 ore noaptea. I-am cîntat noi băieții rugi și imnuri naționale cu urări. A doua zi era duminică, am mers la biserică printre slavile de focuri. Pe ambele părți armata din Buzău pedestră și călări-me pe altă distanță mai întinsă. Apoi în curtea II Hora Unirii în strigăte de „Ura !“, „Trăiască Alexandru Ioan I Cuzea !“, „De la munte pîn la mare Cuzea sfărîmă hotare“, „Să tragă cu tunul să audă surdul“. Fețele

¹⁷ Evident este vorba de o scăpare, anul corect : 1859.

juca la o parte și flăcăi la o parte în costum național și avînd fiecare persoană steagu tricolor infipt în briu. Cînd striga „Ura !”, să mișca odată toate steagurile.

La ora 12 a plecat înainte spre București în strigăte de „ura” și în sunetu a patru clopote... Toți cu bucuria că s-au unit două țări și că s-a împlinit art. 54 din Tractatu de la Paris întărit de 7 puteri în 1856.

Aceasta lua moșiile din mîna călugărilor greci în 1860 ; făcu întîi un lagăr cu armata la Cîmpina cu 60 de mii...

În 1864 se promulgă legea rurală prin silința acestuia și în 1865 să împămînteniră clăcași.
Matei Chirițescu.

Com. Slacia Tudor jd. Br., Cazanie, Buc., 1828, a doua și a treia filă albă de la început.

RÉSUMÉ

La présente étude comprend, en ordre chronologique, les notes trouvées sur les vieux livres roumains dépistés dans le département de Brăila jusqu'à la fin de l'année 1976.

Nous avons réactualisé trois de ces notes, celles publiées par Aurora Ilieș et qui se trouvent sur certains vieux livres appartenant au patrimoine de la Bibliothèque de L'Académie.

L'intérêt pour ces notes est dû aux nouvelles qu'elles nous communiquent concernant certains événements historiques passés dans la zone Brăila—Focșani, ou bien au fait qu'elles éclairent jusqu'à un point, selon nous, des découvertes archéologiques du département. Contenant des nouvelles historiques, sociales, ou culturelles extrêmement intéressantes, de même que des événements moins habituels pour la vie de la société, ces notes deviennent très précieuses pour la recherche de notre passé sous tous les aspects, justifiant ainsi la réalisation d'un répertoire national formé des répertoires de tous les départements.